

Povratak na posao: rast uz radna mesta u Evropi i centralnoj Aziji **Odabrana saznanja iz novog izveštaja Svetske banke**

1. Otvaranje novih radnih mesta u regionu usporeno je još pre početka krize (2000-2007.) u trenutku kada je rast u region bio izraženiji u poređenju sa mnogim drugim ekonomijama u razvoju. Godine 2009. svetska finansijska kriza praćena ekonomskom stagnacijom u evrozoni ozbiljno je uticala na privredu i zapošljavanje u Evropi u centralnoj Aziji; u post-kriznom periodu otvaranje novih radnih mesta i dalje nije uzelo maha. Srbija je jedna od zemalja koja je najviše pogođena krizom – stopa nezaposlenosti je porasla sa 18 na 22,4 procenta od 2007. do 2012. godine da bi se u 2013. spustila na 20,1 procenat.
2. Tokom 2012, samo polovina radno sposobnog stanovništva u regionu Evrope i centralne Azije je bila zaposlena, a prosečna stopa nezaposlenosti – uključujući i one koji su tražili posao ali ga nisu pronalazili – u istom regionu iznosila je 14 procenata, dok su polovinu nezaposlenih činili nezaposleni koji su tražili zaposlenje duže od godinu dana. Kod mladih, starijih radnika, žena i pripadnika etničkih manjina postoji veća verovatnoća da će biti nezaposleni, zaposleni u neformalnom sektoru ili da će raditi na slabo plaćenim poslovima. Na primer, svaka peta mlada osoba u regionu Evrope i centralne Azije ne radi, ne traži posao niti studira.
3. Prema podacima iz oktobra 2013. godine u Srbiji je samo 39 od 100 osoba starijih od 15 godina bilo zaposleno. Samo 33 od 100 žena je radilo van kuće, u poređenju sa 46 muškarca iste starosne dobi. Ove niske stope zaposlenosti ukazuju na visoku stopu nezaposlenosti i nizak stepen učešća radne snage.
4. Reforme tržišta kojima se povećava konkurentnost na domaćim tržištima i poboljšava klima za razvoj privatnog sektora daju rezultate u smislu kako otvaranja novih radnih mesta tako i rasta produktivnosti iako je potrebno vreme kako bi se rezultati materijalizovali. Inicijalno, ekonomsko restrukturiranje podrazumeva otvaranje i zatvaranje radnih mesta. S daljom modernizacijom privreda, broj novih premašuje broj zatvorenih radnih mesta i samim tim se postiže viši stepen zaposlenosti.
5. Zemlje koje su sprovele reforme ranije i integrisale se na globalna tržišta, takozvani ‘napredni modernizatori’, imale su više uspeha u otvaranju novih radnih mesta u poredjenju sa ‘kasnim modernizatorima’, koji su reforme sprovodili sporo i neujednačeno. U regionalnom izveštaju Srbija je uvrštena u srednje modernizatore zajedno sa drugim zemljama jugositočne Evrope.
6. Mali procenat (15-20%) preduzeća koja beleže ubrzani rast (takozvane “gazele”), uglavnom su mlađe firme i dve trećine novih radnih mesta u regionu u periodu 2004-08 otvoreno je baš u tim preduzećima. Međutim, preduzetništvo ostaje na niskom nivou, posebno među kasnim reformatorima, u poređenju sa drugim regionima sa srednjim prihodima i OECD zemljama. Zbog

toga, Srbija treba da pretvori preduzetnički potencijal u uspešna nova preduzeća kako bi se ubrzalo otvaranje novih radnih mesta.

7. Nedostatak veština predstavlja prepreku u zapošljavanju, posebno mladih i starijih radnika, usled neadekvatnog odgovora obrazovnog sistema i sistema obuke na nove veštine koje poslodavci traže. Prema podacima PISA testiranja iz 2012. godine, trećini petnaestogodišnjaka u Srbiji nedostaje osnovna čitalačka pismenost potrebna na radnom mestu. Kada je reč o matematičkoj pismenosti, razlika između rezultata koje je postigla Srbija i drugih OECD zemalja na PISA testiranju može se meriti jednom godinom školovanja. Rešavanje ovog problema zahteva promenu osnova sistema obrazovanja, obuke i celoživotnog učenja.
8. Zapošljavanje koče i visoki porezi na rad onih koji se formalno zapošljavaju, a prethodno su bili neaktivni ili nezaposleni. U proseku u Evropi i centralnoj Aziji, porezi čine 37 procenata troškova rada. U Srbiji porezi su u 2011. iznosila 39%, a ovaj procenat je još izraženiji kada je reč o zaposlenima sa niskim primanjima. Glavni krivac u Srbiji jesu minimalni socijalni doprinosi, zbog kojih je svako slabo plaćeno part-time zaposlenje neodrživo u formalnom sektoru. Ova i druge prepreka onemogućavaju zaposlenje posebno slabije plaćenim i part-time radnicima kao i onima koji domaćinstvu obezbeđuju dodatni prihod, a to su obično žene, pripadnici manjina, mladi i stariji radnici.
9. Slaba mobilnost unutar zemlje sprečava radnike da se presale u mesta gde postoji veći potencijal za zapošljavanje. U Srbiji, samo 17% populacije starije od 18 godina kaže da se u proteklih 20 godina selila u drugi grad. Migracije u inostranstvo samo delimično zamenjuju nisku stopu interne mobilnosti, ali otežavaju demografsku sliku u zemljama koje stare.
10. Opšte gledano, dva osnovna izazova u Srbiji su: (i) nastavak reformi kojima se podstiče otvaranje novih radnih mesta prvenstveno u privatnom sektoru kako bi se obezbeile bolje formalne mogućnosti zapošljavanja za (pre-)tranzicionu generaciju, koju danas čine četrdesetogodišnjaci i stariji; i (ii) pružanje adekvatnih veština i obrazovanja mladim generacijama. Kratkoročno plan reforme treba da se fokusira na stvaranje takozvanih mini-poslova—forme fleksibilnog part-time zapošljavanja —koji bi postali održiviji u formalnom sektoru ako se razmotre fiskalno održive opcije koje vode ka smanjenju ili eliminisanju minimalnih socijalnih doprinosa; kao i na usmeravanje usluga, naknada i programa Nacionalne službe za zapošljavanje ka onima koji aktivno traže zaposlenje, a ne svim nezaposlenim licima koja su na evidenciji (više od polovine lica na evidenciji ne traže posao aktivno). Revizija Nacionalne strategije zapošljavanja nudi mogućnost izrade sveobuhvatne, sprovodive mape puta sa definisanim prioritetima kako bi se obezbedile veće mogućnosti zapošljavanja.

###

Informacije i materijal u vezi sa studijom mogu se preuzeti na:

worldbank.org/en/news/feature/2013/11/07/creating-more-and-better-jobs-in-europe-and-central-asia

Celokupan izveštaj možete pronaći na:

openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16570